

Sygn. akt S 23/11/Zk

POSTANOWIENIE o umorzeniu śledztwa

dnia, 3 października 2012 r.

Ewa Koj prokurator
(imię, nazwisko i stanowisko)

Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Katowicach
w sprawie zbrodni wojennej stanowiącej naruszenie prawa międzynarodowego,
polegającej na zabójstwie w styczniu 1945 r. w Miechowicach przez żołnierzy radzieckich
ponad 200 osób ludności cywilnej z obszaru na którym toczyły się działania zbrojne.
tj. o przestępstwa z art. 123 § 1 pkt 4 kk w zw. z art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku o
Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
(Dz.U. 2007, nr 63, poz. 424 z późn. zm.)

na podstawie art.322 § 1 kpk

postanowił:

umorzyć śledztwo sprawie:

1) zbrodni wojennej stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości, popełnionej poprzez
naruszenie prawa międzynarodowego z motywów narodowościowych i politycznych
popełnionych w celu wyniszczenia grupy narodowościowej polegającej na dokonaniu w
okresie od 24 stycznia 1945 do 15 marca 1945 r. w Miechowicach, Stolarzowicach,
Górnikach zabójstw co najmniej 220 osób spośród ludności cywilnej przez żołnierzy Armii
Czerwonej w tym: Adamek Paweł, Andraczek Eryk, Bednarek Stanisław, Bednarek Zygmunt,
Beinek Franciszek, Benna Dominik, Bergmann Rainhold, Bezia Reinhold, Bober Wincent,
Bocięga Szczepan, Bock Herbert, Bock Wincenty, Borscht Wencel, Brich Jan, Burczyk
Ryszard, Cieślik Emanuel, Czaja Piotr, Czajda Henryk, Czech Maksymilian, Czeka Rudolf,
Czernecki Konrad, Czichorowski Georg, Dittmann Waleska, Drzesga Herbert, Drzesga Jerzy,
Drzesga Józef, Drzesga Ryszard, Drzesga Valentin, Drzymalla Roman, Drzymalla Wilhelm,
Duda Tomasz, Dzierżawa Stanisław, Fikus Józef, Frenzel Johannes, Fritsch Józef, Fröhlich
Franz, Fuhrmanek Nikolas, Gajda Wilhelm, Gaidas Emanuel, Gajowczyk Stanisław, Galecka
Józef, Gallus Ewald, Garbacziok Eugeniusz, Garbacziok Maksymilian, Gawenda Piotr,
Görlich Dominik, Görlich Wiktor, Goschütz Hubert, Greiner Wiktor, Grobosch Paweł,
Grochol Franciszek, Grüner Johann, Grun Paweł, Grutza Dominik, Gryska Jan, Haberla

Antoni, Halor Józef, Heisig Alfons, Herda Paweł, Herma Oskar, Horoba Franz, Hylla Wilhelm, Jahn Alojzy, Janta Alojz, Jarosz Henryk, Jarzombek Alojz, Jarzombek Emil, Jarzombek Jan, Jendryschik Konrad, Jeziorski Roman, Kachel Herbert, Kafczyk Jan, Kaleja Augustyn, Kaleta Jan, Kaletka Franciszek, Kaliga Augustyn, Kalyta Henryk, Karch Franciszka, Katzler Alfred, Kawczyk Emanuel, Kawczyk Franciszek, Kensy Franciszek, Kensy Jan, Kintzer Alojzy, Kintzer Eryk, Klinn Józef, Kogus Józef, Kolassa Alojzy, Konieczny Tomasz, Kontny Emil, König Jan, Korus Paweł, Kostorz Agnieszka, Kostorz Józef, Kotynia Jan, Kowoll Karol, Kozłowski Alfons, Koźlik Alfred, Krajczy Walter, Ksoll Emanuel, Kucharczyk Herbert, Künhardt Alfred, Kutzera Franciszk, Kurtz Franciszek, Kurtz Henryk, Kusch Robert, Kwiotek Franciszek, Kwiotek Helmut, Kwiotek Paweł, Labus Rufin, Larisch Emil, Laszczyk Stefan s. Johanna, Laszczyk Stefan s. Wilhelma, Ledwon Stefan, Lischka Teodor, Ludyk Erich, Lyp Gerard, Macalla Franciszek, Malek Ernest, Mandat Eugeniusz, Mainka Ryszard, Marek Bernard, Marek Franciszek, Mateja Antoni, Matussek Jan, Maxisch Josef, Meizner Paul, Memik Hubert, Merkel Johann, Miczka Stefan, Mierzowski Oskar, Migura Konrad, Misczyk Adolf, Misczyk Aleksander, Mitulla Reinhold, Mituła Walenty, Mücke Jozef, Mularczyk Jan, Murek Józef, Murek Teodor, Muschol Augustyn, Musioł Augustyn, Myrta Adam, Myrta Jan, Nickel Józef, Nierle Józef, Nobis Robert, Nosek Edeltrauda, Nowak Rudolf, Nowak Ryszard, Nowara Ryszard, Olczyk Józef, Pietzka Wilhelm, Plonka Herman, Popczyk Ignacy, Pospiech Werner, Pyka Teodor, Reier Oswald, Reinhold Emil, Respondek Hubert, Rogon Konrad, Rohner Alfons, Rossa Franciszek, Rossa Paweł, Rossa Tomasz, Rozek Jan, Rudek Emma, Schetschok Gerhard, Scheliga Antoni, Schikora Paweł, Schittek Klemens Schüller Jan, Seemann Karol, Segeth Jan, Sikora Franciszek, Sikora Henryk, Skaletz Józef, Skrzybała Bruman, Skrzypulec Witkor, Skupin Jerzy, Sleziona Jan, Słota Maksymilian, Smuda Józef, Sotor Jan, Sotor Józef, Spachowski Wilibald, Sperling Emil, Sperling Karol, Starzyński Adolf, Starzyński Alfons, Syga Jan, Szczerba Wincenty, Szczudlik Józef, Szczudlik Roman, Szczygłowski Wilhelm, Szeja Juliusz, Szendzielorz Ryszard, Szolz Alojzy, Szyński Ignacy, Śpiewok Augusty, Wagenknecht Teofil, Wagner Joachim, Watzlawczyk Florian, Wenzel Paweł, Wikarek Piotr, Wiench Paweł, Wikarek Piotr, Woitala Alfons, Woiteczek Jan, Wotzlowski Augustyn, Wrodarczyk Franciszek, Wrodarczyk Karol, Wycisk Ignacy, Wygasch Konstanty, Wylenzek Franciszek, Wypler Alojzy, Wywioł Józef, Zawislok Karol, Zuber Alojzy, Zurek Piotr.

tj. o przestępstwo z art. 123 § 1 pkt 4 kk w zw. z art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku o *Instytucie Pamięci Narodowej- Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu* (Dz.U. 2007, nr 63, poz. 424 z późn. zm.)

- na zasadzie art. 322 § 1 kpk wobec niewykrycia sprawców

2) zbrodni wojennej stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości, popełnionej poprzez naruszenie prawa międzynarodowego z motywów narodowościowych i politycznych popełnionych w celu wyniszczenia grupy narodowościowej polegającej na usiłowaniu zabójstwa w dniu 25 stycznia 1945 r. Petera Thomale i Heinza Klatzek i w dniu 27 stycznia 1945 r. Herberta Mrozika przez żołnierzy Armii Czerwonej,

tj. o przestępstwo z art. 13§1 kk w zw. z art. 123 § 1 pkt 4 kk przy zast. art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku o *Instytucie Pamięci Narodowej- Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu* (Dz.U. 2007, nr 63, poz. 424 z późn. zm.)

- na zasadzie art. 322 § 1 kpk wobec niewykrycia sprawców

3) zbrodni wojennej stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości, popełnionej poprzez naruszenie prawa międzynarodowego polegającej na dokonaniu w okresie od 24 stycznia do 6 lutego 1945 r. na terenie miasta i powiatu Gliwice zgwałcenia bliżej nieustalonej liczby kobiet przez żołnierzy Armii Czerwonej w tym: Reginy Hill, Lucy Przybyły,

tj. o przestępstwo z art. 197 § 1 w zw. z art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku o *Instytucie Pamięci Narodowej- Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu* (Dz.U. 2007, nr 63, poz. 424 z późn. zm.)

- na zasadzie art. 322 § 1 kpk wobec niewykrycia sprawców

UZASADNIENIE

Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni p-ko Narodowi Polskiemu w Katowicach prowadziła śledztwo w sprawie zbrodni wojennej, będącej zbrodnią przeciwko ludzkości, popełnionej w dniach od 25 do 28 stycznia 1945 r. przez żołnierzy Armii Czerwonej, polegającej na pozbawieniu życia co najmniej 240 mieszkańców Miechowic. Inicjatorem tego śledztwa (wszczętego w dniu 9 września 2002 r., kontynuowanego po podjęciu z zawieszenia od dnia 31 marca 2011 r.) był Stefan Przybyła, którego list domagający się ustalenia

okoliczności mordu i upamiętnienia ofiar żołnierzy sowieckich został skierowany do prokuratorów katowickiego IPN za pośrednictwem „Gościa Niedzielnego”. Przesłuchany w charakterze świadka przekazał informacje o zbrodni jakie uzyskał od siostry Reginy Hill i ciotki Lucy Przybyły, które widziały śmierć sąsiadów a same padły ofiarą gwałtów. Przeanalizowano dokumenty zgonów w Urzędzie Stanu Cywilnego w Bytomiu oraz księgach parafii pw. Świętego Krzyża, Bożego Ciała w Miechowicach i Chrystusa Króla w Stolarzowicach, przesłuchano Józefa Bonczola, od 1934 r. tj. od urodzenia mieszkającego w Miechowicach, od lat zbierającego relacje i wszelkie inne informacje na temat zbrodni miechowskiej ze stycznia 1945 r., co znalazło wyraz w publikacji Towarzystwa Miłośników Bytomia, Bytom 1993 pt. „Zbrodnie w Miechowicach i Okolicy”. Zapoznano się również z niemieckojęzyczną książką pt. *Beuthen-Miechowitz/Mechtal. Die Geschichte eines Ortes und Essen Bewohner im Herzen des oberschlesischen Industriegebietes bis 1946*, *Baumann-Verlag Dülmen. 2008* (Bytom – Miechowice/Miechowice. Historia miejsca i jego mieszkańców w sercu górnośląskiego okręgu przemysłowego do 1946) napisaną przez Jana Stopika, który w styczniu 1945 był mieszkańcem Miechowic. Informacje w niej zawarte pogłębiono w drodze przesłuchania w/w przez prokuraturę w Oldenburgu. W prokuraturze w Bohum przesłuchano Lucję Frenzel, siostrę wikarego Jana Frenzla, który z rąk komunistycznych oprawców poniósł męczeńską śmierć. Z Prokuratury w Ellwagen wpłynął protokół przesłuchania Helmuta Groboscha ur. w 1938 r. w Miechowicach i tam mieszkającego w czasie II wojny światowej przy Hindenburgstrasse 82 z rodzicami i braćmi. Ponadto przesłuchano w charakterze świadków Piotra Greinera, Jana Czabanę, Teresę Grzesik, Zygmunta Nowaka, Jana Knejskiego, Różę Garbacziok, Małgorzatę Wagner Kortykę, Joannę Zakrzewską, Pawła Kachla, Halinę Korkus, Stefana Matyję, Stanisława Mandata, Barbarę Porębę Wołek, Mariannę Patacz, Barbarę Musioł, Rudolfa Wylenzka, Krystynę Kobylec. Przeprowadzono kwerendę w aktach Sądu Grodzkiego w Bytomiu, pod kątem zgłoszeń o zgonach mieszkańców Miechowic w styczniu 1945 r., załączono ekspertyzę historyka, zapoznano się z publikacjami dot. działań wojennych na terenie Górnego Śląska w 1945 r.

Tak zebrany materiał dowodowy pozwolił następujące ustalenia

Miechowice były kolejnym miastem Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego należącym przed 1939 r. do Niemiec do którego w styczniu 1945 r. wkroczyła Armia Czerwona. W czasie plebiscytu prawie trzy czwarte spośród ponad sześciu tysięcy głosujących mieszkańców Miechowic opowiedziało się za przyłączeniem do Polski, jednak w wyniku podziału Górnego Śląska pozostały one w Niemczech. O ile na terenach Polski wśród

żołnierzy radzieckich była utrzymywana względna dyscyplina dotycząca obchodzenia się z ludnością cywilną, na ziemiach należących wcześniej do Rzeszy wszelkie ograniczenia zniknęły. Czerwonoarmiści dopuszczali się wobec ludności cywilnej zabójstw, gwałtów, rabunku i nie dotyczyło to tylko Niemców, ale przede wszystkim Ślązaków, bez względu na ich tożsamość narodową jak również robotników przymusowych: Polaków z GG, oraz innych mieszkańców Europy okupowanej przez Niemców.

Dnia 16 stycznia 1945 r. marszałek Iwan Koniew wydał dyrektywę nr 0021/op, na podstawie której skierowano na Górny Śląsk 21 Armię pod dowództwem gen. płk Dmitrija Gusiewa działającą w ramach 1 Frontu Ukraińskiego. 21 Armia włączyła się do natarcia z kierunku Zawiercia na Tarnowskie Góry. Na linii tej, po stronie niemieckiej stawał opór 48 Korpus Pancerny operujący w ramach 17 Armii. Na podstawie dziennika bojowego 21 Armii¹ ustalono, iż w dniu 25 stycznia 1945 r. o godz. 14.00 wkraczające do Miechowic 309 i 1025 pułki 291 Dywizji Piechoty podjęły walkę o miasto, lecz w dniu 26 stycznia w starciu z podpodziałem 300 Brygady Dział Szturmowych i częścią 207 pułku strzelców zostały wyparte z Miechowic². 309 pp utrzymał się na granicy lasu, a 1025 podjął walkę o Radzionków. W dniu 27 stycznia 1945 r. po silnym ostrzale moździerzy 309 pp przy nieznacznym udziale 1025 Pułku Piechoty, który w tym czasie zaangażowany był w walkę o Buchatz³, opanował ponownie już, co najwyżej osłaniane ubezpieczeniami, będącego w odwrocie 48 Korpusu Pancernego, Miechowice. Wkraczająca piechota była wspierana pojazdami pancernymi pochodzącymi ze 1198 lub 1238 pułków dział samobieżnych.

Wkraczający do Miechowic w dniu 25 stycznia 1945 r. odziani w zielone mundury, żołnierze radzieccy szli ławą przez otwarte pole od strony lasu za czołgami. Weszli do miasta ulicami Daleką (Fasaneriestrasse), Kubotha⁴ (Kubothstrasse), Jaskółczą (Wikarkastrasse). Dzień był mroźny, a po nocnych opadach ulice i podwórka przykryte były głębokim, świeżym śniegiem. Pierwszą ofiarą zastrzeloną przez żołnierzy sowieckich był robotnik Wincenty Bober, mieszkający przy ulicy Jaskółczej 4, który w tym czasie wyszedł przed dom. Strzały rozległy się też na ulicy Dalekiej, gdy żołnierze zobaczyli przy posesji nr 10 jednego z wyglądających na zewnątrz mieszkańców. Do zamkniętego domu przez okna wrzucili granaty i poszli dalej w głąb miasta. Z piwnic przy ulicy Kubotha 13 wyciągnęli sześciu mężczyzn i

¹ CAW, Kolekcja akt z archiwów rosyjskich; Sztab 1 Frontu Ukraińskiego, Oddział do spraw Wykorzystania Doświadczeń Wojennych, sygn. VIII.800.28.14, k.57-59

² Archiwum Wojskowe we Freiburgu, RH 24-48, k. 53; tamże RH 24-48-191; Meldunek dzienny 17 Armii z 25 stycznia 1945 r.

³ Część Radzionkowa. Przez Buchacz biegła w latach 1922-1939 granica pomiędzy Polską a Republiką Weimarską, a później III Rzeszą.

⁴ Jan Baptysta Kuboth (1856-1920) - ksiądz katolicki, proboszcz w Miechowicach, budowniczy kościołów, obecnie ulica nosi nazwę Wincentego Styczyńskiego, polskiego działacza narodowego związanego z Gliwicami

prowadzili ich ulicą Stolarzowicką (Stillerfelderstr). Na wysokości gospodarstwa pod nr 6 należącego do rolnika Rudolfa Bonka żołnierze zaczęli do nich strzelać, po czym odeszli. Zabrali natomiast Walentego Mitulę zamieszkałego przy ul Stolarzowickiej 7 i zastrzelili go przy tzw. szybie Nimptsch (Nimptsch-Schacht) znajdującym się przy ulicy Stolarzowickiej za szybem północnym kopalni Miechowice.

Wśród ofiar pozostawionych na ulicy Stolarzowickiej był Paweł Schikora, Robert Kusch, Walenty Drzesga, jego szesnastoletni syn Herbert Drzesga, Peter Thomala oraz Heinz Klatzek. Trzej ostatni zostali postrzeleni. Lekko ranny w obrębie klatki piersiowej Peter Thomala o własnych siłach wrócił do domu, a Herbert Drzesga i Heine Klatzek zostali zabrani z miejsca zbrodni, przez obserwującego zdarzenie z okien swojego domu przy rogu ulic Dalekiej nr 2 i Stolarzowickiej Franciszka Kurtz i odwiezieni sankami do domu przy Kubotha. Kolejnymi ofiarami wkraczających żołnierzy był trzydziestoletni Piotr Gawenda, zastrzelony po wyjściu z piekarni Paula Spak, na skrzyżowaniu ulic Hindenburgstrasse⁵ i Zamkowej (Scholßstrasse). Na rogu ulic Zamkowej i Andersa (Kirschstr) mieszkał Stanisław Zorzytzki, inwalida. Żołnierze sowieccy dobijali się do drzwi jego mieszkania, zanim doszedł do nich o jednej nodze i otworzył drzwi minęło trochę czasu. Wówczas został uderzony przez jednego z nich kolbą karabinu. W wyniku odniesionych ran głowy zmarł na miejscu. Z nieznanych powodów żołnierze ostrzelali posesję przy ulicy Drabczyka 1 (Schlagetstrasse) i wówczas zginął Florian Watzlawczyk. Tego dnia ok. godz. 16 śmierć ponieśli Miechowiczanie mieszkający przy Hutniczej (Braustrasse)⁶. W swoim mieszkaniu w posesji nr 7 została zastrzelona Emma Rudek oraz Karl Zawisłak. Tam też zginął Maksymilian Slotta. Wiktor Greiner kilka dni wcześniej przybył do Miechowic z Orzegowa, by pomóc w pochówku swojego teścia Wincentego Mazura i zatrzymał się u swojej szwagierki przy ulicy Hutniczej 13. Pod tym samym adresem mieszkała wdowa Agnes Czichorowski ze swoim bratem Georgiem Czichorowskim, a także robotnicy przymusowi, zatrudnieni przy budowie elektrowni w Miechowicach. Sowietci zastrzelili Wiktora Greinera, Georga Czichorowskiego oraz mieszkających tam robotników braci Stanisława i Zygmunta Bednarek z miejscowości Mokra, pow. częstochowski, Jana Kotynię i Anotniego Mateję z Sadowic gm. Działoszyn, Eugeniusza Mandata i Stefana Bociągę z Zalesiaków gm. Działoszyn, Ignacego Szyńskiego z Kłobucka. W mieszkaniu pod numerem 12 został zastrzelony Jan Mularczyk – inwalida. Przy szybie północnym, znajdującym się w pobliżu ulicy Hindenburgstrasse Klemensa Schittek.

Do śmiertelnie postrzelonego Herberta Drzesgi wezwano wikarego parafii Bożego Ciała księdza Jana Frenzla. Ten przybył tam razem z kościelnym Janem Gajdą, udzielił

⁵ Od nazwiska Prezydenta Rzeszy Paula von Hindenburga. Obecnie Jana Frenzla a po wojnie Armii Czerwonej

⁶ Obecnie Paderewskiego

chłopcu wiatyku. Kościelny wyszedł z piwnicy a ksiądz został z umierającym aż do jego śmierci następnego dnia o godz. 7.00. Rankiem 26 stycznia pojawili się tam żołnierze sowieccy zabrali księdza z piwnicy w czasie, gdy wystraszone kobiety udzielał spowiedzi. Razem z księdzem zabrano mieszkańców domu z Kubotha nr 11 Alojzego Szolca, Józefa Nykiel, Herberta Kachel, Juliusza Szeję, i prowadzono w kierunku Stolarzowic. Nie mogącego się poruszać, ponad siedemdziesięcioletniego, inwalidę Huberta Goschütza zastrzelono na terenie posesji nr 11. Po drodze o godzinie 11.00 żołnierze zastrzelili dwóch mieszkańców ulicy Stolarzowickiej 10 Alfreda Kühnardt i Ernsta Malek. Na wysokości piekarni Wötzker przy ulicy Stolarzowickiej 16 (Stillersfelderstrasse) któryś z żołnierzy zerwał księdzu bursę i zawiesił w oknie wystawowym. Następnie weszli w ulicę Kasztanową (Neuepfarnerstr), gdzie w domu nr 1 zastrzelili Szczepana Gręcę. W tym domu, tego dnia samobójstwo popełnił Konrad Migura. W godzinach przedpołudniowych od strony Karbia szło przeciwnatarcie niemieckie, które zajęło ulicę Stolarzowicką, Kubotha, Daleką, Jaskółczą. Cofający się w stronę Stolarzowic żołnierze radzieccy szli też ulicami Kościelną⁷ (Kirchstr.), Wolnego (Lazarettst.), Opolską (Hermanstr)⁸. Okopali się 500 metrów dalej w lesie Stolarzowickim. Mieszkający przy ulicy Kościelnej Thomas Duda zginął od wybuchu granatu ok. 8.30. Ok. godziny 9.00 zostali zastrzeleni na podwórku posesji i w domu mieszkańcy domu przy ulicy Szpitalnej 16 – Karl Kowoll, Franz Kutzera, Teodor Lischka. Z domu przy ulicy Opolskiej nr 40 zostali zabrani szesnastoletni Reinhold Bezia i Józef Olczyk. Zaprowadzono ich w stronę lasu i zastrzelono przy Nimptschschacht. Tego dnia został zabrany również mieszkający przy ulicy Kościelnej 2a gimnazjalista Jan Józef Sleziona. Jego ciało odnaleziono na początku lutego 1945 r. pomiędzy cegielnią a lasem w pobliżu ulicy Stolarzowickiej.

Walki trwały do 27 stycznia, choć już wieczorem 26 stycznia oddziały niemieckie pod ostrzałem armatnim wojsk radzieckich wycofywały się w stronę Karbia. W dniu 26 stycznia w godzinach wieczornych zostali zastrzeleni: o godz. 18.00 Piotr Czaja stróż posesji należącej do wdowy Johann Dattco przy ul. Józefa Elsnera 10, Józef Halor w mieszkaniu przy Hindenburgstrasse 80, w mieszkaniu przy ulicy Reptowskiej 22, o godz. 19 Wilhelm Szczygłowski, przed domem przy ulicy Reptowskiej 4, o godz. 19.30 Józef Fritsch, Stefan Ledwoń i Alojzy Janta.

Najwięcej Miechowiczian zginęło w dniu 27 stycznia 1945 r., w dokumentach USC podano godziny śmierci między godz. 5.00 a 18.00. W związku z tak dużą liczbą ofiar (blisko 200 osób) pojawiła się informacja, iż bezpośrednią przyczyną eskalacji zbrodni było

⁷ Obenie Andersa

⁸ Obecnie Piastowska

zastrzelenie w obrębie placu zabaw przy zbiegu ulic Stolarzowickiej i Michaloka (Holteistrasse) sowieckiego majora przez bliżej nieustaloną osobę, która śmiertelny strzał oddała ze strony hałdy na ulicy Michaloka i Reptowskiej. Zaczął się odwet na ludności cywilnej. Najpierw mieszkańcom z domów przy ulicy Michaloka 3 i Stolarzowickiej Romanowi i Józefowi Szczudlik, Stefanowi Laszczykowi, Wiktorowi Görlich, Stanisławowi Dzierżawie kazano przynieść trumnę z jedyne go w mieście zakładu pogrzebowego Euzebiusza Pajoncza i pochować majora w piaskownicy przy tej posesji. Potem odprowadzono ich pod las i ok. godz. 16.00 zastrzelono. Z domów i piwnic wyciągano mężczyzn i na miejscu lub pod lasem, gdzie ich prowadzono strzelano do nich lub czasami mordowano wielokrotnymi uderzeniami kolb karabinów po całym ciele. Wiele rannych osób zmarło wskutek obrażeń kilka dni później, niewielu przeżyło. Nie sposób dzisiaj odtworzyć dokładny obraz zbrodni, bo tylko w części przypadków zachowały się relacje i zeznania bezpośrednich świadków. Do każdego miejsca w Miechowicach docierali butni „wyzwoliciele” i wybierali swoje ofiary. Zginęło wielu inwalidów, bo żołnierze zakładali, iż kalectwa nabawili się na wojnie, choć wielu z nich było rencistami kopalnianymi. W oparciu o zeznania świadków można przytoczyć opis niektórych zbrodni.

Kilkunastoletni Joachim Wagner wyszedł z piwnicy i udał się do posesji nr 10 przy ulicy Stolarzowickiej. Tam przyszli żołnierze radzieccy zabrali go razem z Józefem Sotorem, wyprowadzili z posesji i zabili przed drzwiami wyjściowymi. Obrażenia głów zabitych były tak masywne, że trudno było ocenić, czy zostali zastrzeleni, czy też zadano im w głowy uderzenia kolbami karabinów. W tym samym czasie co brat, po drugiej stronie ulicy Stolarzowickiej, został zastrzelony brat Józefa Jan Sotor. Wilhelm Sotor, ojciec Jana i Józefa załamany stratą synów tego samego dnia powiesił się.

W piwnicy domu przy ulicy Dalekiej 2 ukrywało się wiele osób mężczyźni, kobiety z dziećmi, nie tylko z tego domu. Weszło tam dwóch pijanych żołnierzy i grożąc granatem kazali wyjść z piwnicy 13 mężczyznom. Trzem najstarszym kazali wrócić do piwnicy, pozostałych ustawili w dwóch rzędach na schodkach w korytarzu i z bliskiej odległości otworzyli do błagających o życie ogień z pepeszy mordując ich. Byli wśród nich Eugen Garbacziok, właściciel sklepu kolonialnego Ryszard Nowara, Jan Jarzombek i jego syn Emil lat 16, Robert Kusch, Józef Respondek z synem Herbertem lat 16, Peter Zurek, Franciszek i Hainz Kurtz lat 15. Jeden z mężczyzn przeżył ale zmarł po dwóch dniach z powodu odniesionych ran. Mieszkający przy ul Dalekiej 7 Johann Schüller 1.12.1871r. inwalida, wyszedł z domu po mleko dla żony, żołnierze radzieccy chcieli odebrać mu buty, a gdy ten się wzbraniał zastrzelili go.

Maksymilian Garbacziok, górnik, razem z żoną i dziećmi mieszkał przy ulicy Jaskółczej. W czasie wkraczania wojsk radzieckich ukrywali się wraz z sąsiadami w piwnicy. 27 stycznia 1945 r. nad ranem do piwnicy, w której przebywali zeszło dwóch żołnierzy radzieckich i zabrali ze sobą Maksa Garbaczioka. Jego ciało żona znalazła na posesji kupca Georga Kroy'a przy ulicy Reptowskiej 16. Miał na głowie koło skroni ranę wlotową od kuli, na palcu brakowało złotej obrączki, którą zawsze nosił. Obok niego leżały ciała Szczepana Miczki, Rufina Labusa, Augusta Kaligi. Po drodze, przechodząc ulicą Zabrzeńską widziała zwłoki wielu mężczyzn. Byli to jej wujkowie August Musioł z zięciem Alojzym Zuberem, Józef Drzesga i jego synowie Ryszard i Jerzy.

W piwnicy posesji przy ul. Stolarzowickiej 8a ukrywała się Gryzelda Kwiotek, mieszkająca z synem i wnukiem przy Stolarzowickiej 8. W pewnym momencie do piwnicy wbiegł jej wnuk Helmut Kwiotek, powiedział, że gonią go Rosjanie i że zatłukli kolbami jego ojca Pawła Kwiotka. Za nim do piwnicy wbiegł żołnierz radziecki o azjatyckich rysach twarzy, wyprowadził Helmuta Kwiotka i zastrzelił go. Po pewnym czasie kazano wyjść z piwnic pozostałym osobom. Na zewnątrz zgromadzono ok. 40 osób, w tym kobiety i dzieci. Interwencja rosyjskiego oficera zapobiegła dalszym zabójstwom. W domu przy ul. Elsnera 10 (Kunastrasse), Rosjanie zastrzelili Henryka Czaję, powołanego do wojska niemieckiego przebywającego na urlopie, Franciszka Grocholl i Jana Rożek.

Z domu przy ulicy Hutniczej 16 w dniu 27 stycznia zginęli również rzeźnik: Teodor Murek i jego piętnastoletni syn Józef, siedemdziesięciosześcioletni Tomasz Rossa wraz z synami Pawłem i Franciszkiem, Józef Wywioł i Wincenty Jezierski. Jadwiga Wywioł z domu Rossa zgłaszająca te zgony w Urzędzie Stanu Cywilnego straciła tego dnia większą część członków rodziny: szwagra, siostrzeńca, ojca, dwóch braci i męża. Tego dnia zginęli kolejni robotnicy przymusowi Ukraińiec Józef Kogus oraz bracia Jan i Adam Myrta z Białej Górnej pow. Kłobuck. Żołnierze sowieccy plądrowali domy i sklepy, kradnąc i niszcząc. Z upodobaniem zakładając na ręce po kilka zegarków.

W piwnicy budynku przy Hindenburgstrasse 82 ukrywali się ich mieszkańcy Paul Grobosch, Johann Kafczyk, Jan Kaleta z rodzinami, Jan Syga, Emanuel Ksoll z żoną oraz dziesięcioosobowa rodzina Franciszka Wylenzka z ulicy Stolarzowickiej. W czasie wkraczania Rosjan, za pierwszym razem, żołnierze zajrzeli tylko do piwnicy, coś sprawdzając i odeszli. Za drugim razem żołnierze o azjatyckich rysach twarzy kazali wyjść wszystkim mężczyznom na zewnątrz. Ich sąsiad o nazwisku Protzek, inwalida bez nogi, znający trochę język rosyjski zaczął protestować. Wyprowadzono wszystkich w/w mężczyzn. Mężczyźni ci już więcej do swoich domów nie wrócili. Kilka dni później ich zwłoki z ranami postrzałowymi głowy i klatki piersiowej odnaleziono przy szybie Nimptsch.

Wieczorem 27 stycznia, już po zakończeniu walk Teofil Wagenknecht, lat 68, mieszkający przy ulicy Reptowskiej 5 wyszedł z domu w mundurze Oberstirnbannführera SS. Od razu został zauważony i załuczony kolbami przez żołnierzy radzieckich za swoim domem.

Choć informacja o ofiarach leżących w lesie stolarzowickim w okolicach bunkra przeciwlotniczego, krążyła między mieszkańcami już 27 stycznia, to dopiero w dniu 3 lutego 1945 r. obok szosy ze Stolarzowic do Gliwic, na tzw. „dworskim polu” odkrył te ciała ks. Proboszcz Wycisk ze Stolarzowic, które na podstawie dowodów osobistych zidentyfikował i zawiadomił rodziny. Razem z księdzem był Teofil Zimnol, który zeznał, iż w dniu 3 lutego 1945 r. przy drodze znaleźli 8 zwłok w tym jednego księdza, jednego niemieckiego wojskowego (ponoć dezerters z Wehrmachtu) i sześciu cywilnych mężczyzn. Przy zwłokach jednego z nich znaleziono „sztambuch” dotyczący Alojzego Szolca. Zwłoki księdza przeniesiono do kościoła, a natomiast ciała pozostałych pogrzebano w pobliżu miejsca ich znalezienia. Na początku lutego do Miechowic przyszła Lucia Frenzel w poszukiwaniu brata. Gdy dowiedziała się o znalezieniu i pochowaniu ciała zamordowanego w Stolarzowicach, zwróciła się do proboszcza o zezwolenie na ekshumowanie ciała, na co otrzymała zgodę. Zobaczyła jego ciało w kaplicy cmentarnej. Był tylko w kalesonach, rany postrzałowe widniały na obu ramionach oraz dwie na głowie, jedna z nich biegła od lewego oka do prawej części potylicy. Ponadto miał naderwaną prawa brodawkę i zadrapania na obu dłoniach.

Dopiero na początku lutego 1945 r. sytuacja w Miechowicach na tyle się ustabilizowała, że mieszkańcy nie obawiali się wychodzić z domów. Wtedy zajęto się pochówkiem ofiar. Zwłoki odnalezione na podwórkach, w mieszkaniach, w lesie stolarzowickim zwożono na cmentarz i w okolice kościoła św. Krzyża sankami i wozem drabiniastym, na którym zwłoki układano piętrowo. Zwłoki były przymarznione do podłoża i czasami trudno było je zabrać. Przeważnie były pozbawione obuwia. Kilku mężczyzn (byli wśród nich nastoletni chłopcy) ciągnęło wóz, a kilku go pchało. Ten kondukt poruszał się ulicami Jaskółczą, Placem Szpitalnym, Hindenburga w kierunku cmentarza przy ulicy Klasztornej obecnie Warszawskiej. Tam w dniach między 3 a 6 lutym 1945 r. odbywały się pochówki ofiar. Było ich tyle, że nie można było wszystkich pochować na cmentarzu. Ok. stu osób w dniu 4 lutego pochowano w grobie masowym, który mieszkańcy wykopali naprzeciw cmentarza po drugiej stronie ulicy Klasztornej. Trumien było niewiele, więc zwłoki owijano w koce, prześcieradła i brezent. Obok w drugiej mogile pochowano zwłoki Czerwonoarmistów.

Na przełomie marca i kwietnia 1969 r. ekshumowano mogiły zbiorowe przy ulicy Warszawskiej. Na początku 1969 r. w Miechowicach pojawiło się ogłoszenie Urzędu Miasta

w Bytomiu, informujące o planowanej ekshumacji grobu i możliwości przeniesienia szczątków bliskich na cmentarz. Skorzystała z tej możliwości Otylia Wylenzek i symbolicznie zabrała kości piszczelowe i udowe szczątków męża Rudolfa Wylenzka i brata Emanuela Ksolla i pochowała na cmentarzu.

Szczałki Czerwonoarmistów przeniesiono na cmentarz komunalny w Bytomiu, natomiast o miejscu pochówku ich ofiar nie informowano. Nie zachowały się żadne dokumenty, z których wynikałoby kto dokonał ekshumacji i gdzie pochowano ekshumowane szczątki. Istniały podejrzenia, że pochowane są również na cmentarzu przy ulicy Kwiatowej w Bytomiu, nawet przy jednej z dużych nie oznakowanych mogił ktoś umieścił tabliczkę z napisem „kwatery wojenna Miechowice“. W dniach 17-19 października 2011 r. prokurator IPN z udziałem archeologów i lekarza medycyny sądowej przeprowadził prace sondażowe w tej mogile. Wyniki badań pozwoliły na ustalenie, iż w mogile wojennej Miechowice zostały pochowane szczątki osób cywilnych, wcześniej ekshumowanych i złożonych do takich samych drewnianych trumien. Zabezpieczono portfel z monetami – fenigi z 1943 r. W świetle powyższego z dużym prawdopodobieństwem można przyjąć, iż w badanej mogile znajdują się szczątki ofiar pomordowanych w dniach 25 i 27 stycznia 1945 r. Lista ofiar spoczywających w tej mogile stanowi załącznik do niniejszego postanowienia.

Dramatem kobiet były gwałty, często zbiorowe, a ich liczba i rozmiar nigdy nie zostaną wyjaśnione. Tragicznie zakończył się los rodziny Fabry, mieszkającej przy ulicy Racjonalizatorów (Tiele-Wincklerstrasse). Wilhelm Fabry razem z żoną Marią przyjechał do Miechowic z Westfalii do pracy w kopalni. W przedrukach nie zachowanego pamiętnika Fryderyka Bigonia – sztygara zmianowego kopalni Preußen, figuruje między innymi następujący zapis: poniedziałek – 29.1.1945Szytg. obj. Fabry nie stawił się dziś. O godz. 23.00 (dnia poprzedniego) nerwowo załamany popełnia samobójstwo... Z relacji pracującego z nim Franciszka Szenka wynika, iż po powrocie z pracy do domu Wilhelm Fabry znalazł swoją żonę Marie Teresę, będącą w zaawansowanej ciąży, wielokrotnie zgwałconą. Zastrzelił żonę oraz córki: pięcioletnią Ingrid, czteroletnią Gerlinde i siebie. Z zeznań świadków wynika, iż przypadki zgwałcenia kobiet, w ich domach, a nawet w miejscach dostępnych dla oczu innych mieszkańców zdarzały się często. Jednak był to temat tabu, bo upokorzona była i kobieta i jej rodzina, zwłaszcza, jak później rodziły się z tych gwałtów niechciane dzieci.

Z Urzędu Stanu Cywilnego w Bytomiu uzyskano dokumentację dotyczącą zarejestrowania zgonów 215 osób, w Miechowicach gdzie jako datę zgonu najczęściej wskazuje się dni 25-27 stycznia 1945 r., ale są też zgony z lutego 1945 r. oraz wpisy na podstawie sądowych postanowień o przyjęciu jakiejś „umownej” daty zgonu, przy wskazaniu w rubryce „miejsce zgonu”, że osoba ta „zginęła wskutek działań wojennych” w styczniu lub

lutym 1945 r. Ponieważ, jak wynika z relacji świadków, w Urzędzie Stanu Cywilnego przez wiele miesięcy odmawiano zarejestrowania zgonów zabitych, a kiedy w późniejszym czasie przyjmowano rejestrację zgonów, wielokrotnie przyjmowano fikcyjną datę śmierci i nigdy nie podawano faktycznej przyczyny zgonu, sporządzono kserokopie dokumentacji dotyczącej rejestracji zgonów w styczniu i lutym 1945 r. w parafiach katolickich Świętego Krzyża i Bożego Ciała w Miechowicach oraz Chrystusa Króla w Stolarzowicach. Zapisy o zgonach znajdują się też w księgach zgonów parafii Ewangelicko – Augsburskiej w Miechowicach. W oparciu tak zgromadzone dokumenty opracowano wykaz osób zabitych przez Rosjan w styczniu 1945 roku w Miechowicach. Sporządzona lista zawiera 220 nazwisk. Nie można jednak przyjąć, że jest to kompletna lista. Wynika to z tego, iż nie wszystkie zgony zostały zgłoszone, część ofiar konała po jakimś czasie w wyniku ran postrzałowych odniesionych z rąk Sowietów lub w wyniku działań wojennych, jak również z tego, iż w lesie stolarzowickim poniosły śmierć z rąk żołnierzy sowieckich również osoby mieszkające w innych miejscowościach niż Miechowice. Skala tych zjawisk nie jest do ustalenia. Można się posłużyć jedynie udokumentowanymi przykładami. Emanuel Kałuża mieszkał przy Placu Szpitalnym 3 i zastrzelony został swoim łóżku. Jego ciało uległo spaleni, po podpaleniu budynku. Informacja ta pochodzi od nieżyjącego już syna w/w Maksymiliana ur. w 1931 r. a przekazana została Józefowi Bonczolowi. W księgach parafialnych św. Krzyża na oddzielnej karcie znajduje się zapis o pochówku w grobie masowym zwłok kilku osób, wśród nich są trzy zwęglone ciała. W czasie kwerendy w aktach Sądu Grodzkiego w Bytomiu sygn. II Zg 602/46 w sprawie o stwierdzenie zgonu Emanuela Kałuży znajduje się oświadczenie Marii Kałuży zd. Kocek złożone przed Urzędnikiem Stanu Cywilnego w dniu 4 sierpnia 1945 r. z którego wynika, iż Emanuel Kałuża ur. 27 grudnia 1904 r. w Miechowicach został wskutek działań wojennych pod gruzami zasypany, a jego ciała jeszcze nie wydobyto, co poświadczyli świadkowie

W domu przy ulicy Zjednoczenia 2 (Verbindungstr) odłamek zabił na miejscu pięcioletniego Heinza Blasy. Jego matka w wyniku licznych obrażeń zmarła w dniu 15 lutego 1945 r. w szpitalu w Bytomiu. Trudno też ustalić liczbę osób, które podobnie jak Peter Thomala i Heine Klatzek byli ofiarami zbrodni usiłowania zabójstwa, a udało się im przeżyć, a że było takich osób więcej może świadczyć informacja o piętnastoletnim Herbercie Mroziku, który w dniu 27 stycznia 1945 r. został zabrany z domu przy ulicy Stolarzowickiej 24 i wraz z innymi mężczyznami z tej ulicy popędzony w stronę lasu stolarzowickiego, gdzie żołnierze radzieccy dokonali ich egzekucji. H. Mrozik ranny w nogę i głowę przeżył pod ciałami innych ofiar i przy pierwszej nadarzającej się okazji wrócił do domu.

W czasie kwerendy w aktach Sądu Grodzkiego w Bytomiu w sprawach o unanie za zmarłych, odnaleziono akta zawierające informacje o zbrodniach Sowietów na mieszkańcach miejscowości sąsiadujących z Miechowicami, obecnie podobnie jak Miechowice, znajdujących się w granicach Bytomia.

Pod sygn. II Zg 278/46 sąd uznał za zmarłego Alfreda Ketzlera. Z dokumentów wynika, iż był on górnikiem i mieszkańcem miejscowości Górniki sąsiadującej ze Stolarzowicami. W dniu 23 stycznia 1945 r. żołnierze sowieccy zabrali go z domu i zastrzelili wraz z innymi mężczyznami. Przesłuchano w charakterze świadka Helenę Anioł, córkę Alfreda Ketzlera. Z jej zeznań wynika, iż urodziła się w Miechowicach w 1935 r., a w 1941 r. razem z rodzicami przeprowadziła się do sąsiednich Ptakowic. Alfred Katzler pracował na kopalni jako maszynista wyciągowy. Do Ptakowic Sowietci wkroczyli od strony Miechowic w dniu 23 stycznia 1945 r. W Ptakowicach nie toczyły się walki, a mieszkańcy chowali się w piwnicach. W tym czasie żołnierze, wśród których były kobiety, plądrowali domy. Alfred Katzler został pojmany przez Sowietów w Górnikach. Wracał rowerem z pracy i w obawie przed wojskiem ukrył się u rodziny Ulman. Tam został znaleziony przez Sowietów i zabrany do komendantury. Następnego dnia Alfred Katzler został znaleziony w ogródku należącym do Pośpiechów. W jego głowie tkwiła kula. Został pochowany w grobie zbiorowym na cmentarzu w Górnikach. W styczniu 1945 został zastrzelony również brat matki świadka Jerzy Czichorowski.

Z akt sygn. II Zg 698/46 w sprawie o stwierdzenie zgonu Emanuela Cieślika ur. 25 marca 1888 r., zamieszkałego w Górnikach wynika, że pod koniec stycznia 1945 r. (różne datyienne) żołnierze sowieccy najpierw zabrali z mieszkania Ignacego Sobanię, zam przy ul Wyzwolenia 44 i poszli z nim do mieszkania Emanuela Cieślika zam. przy Wyzwolenia 34. Ten z pewnym opóźnieniem otworzył drzwi, a gdy Rosjanie weszli zarzucali mu posiadanie radia. Jeden z żołnierzy uderzył go rewolwerem w głowę, tak, że pokrzywdzony się przewrócił. Zabrali Sobonia i przeszli do mieszkania Białasów. Tam kazali Alfonsowi Białas przyprować Cieślika. Żołnierze kazali mu się położyć pod ścianą, a jeden z nich zastrzelił go.

Z akt sygn. II Zg 936/46 w sprawie o stwierdzenie zgonu Wilhelma Gajdy ur. 13 grudnia 1909 r. zam. w Miechowicach przy ulicy Piastowskiej 40 (Hermannstr.) wynika, iż w dniu 26 stycznia 1945 r. razem z Franciszkiem Ksollem również zamieszkałym przy Hermannstr i innymi 20 mieszkańcami Miechowic zostali zabrani do Stolarzowi. Po jakimś czasie ich zwolniono, ale kilku mężczyzn w drodze powrotnej poniosło śmierć, w tym Wilhelm Gajda. Nie figuruje on w wykazach ofiar, albowiem sąd odrzucił wniosek, wobec nie złożenia zaliczki przez wnioskodawczynię.

II Zg 205/46 w sprawie o stwierdzenie zgonu Jana Matussek. Z wniosku Franciszki Matussek wynika, iż Jan Matussek zam. w Karbiu przy ulicy Górniczej, został zabrany przez władze w styczniu z domu i w dniu 28 stycznia 1945 znaleziony zabity w lesie Ptakowskim (Stolarzowice).

I Zg 363/49 w sprawie o stwierdzenie zgonu Augustyna Kaleja, W postępowaniu brak jakiegokolwiek innej informacji, poza tą, że zmarł w dniu 28 stycznia 1945 r. w Stolarzowicach.

W niniejszej sprawie problematyczna jest pisownia nazwisk ofiar i świadków, w większości nie zweryfikowana przez rodziny. Z jednej strony do stycznia 1945 r. Miechowice znajdowały się w granicach III Rzeszy i nawet polsko brzmiące nazwiska przybierały w dokumentach urzędowych niemiecką pisownię, z drugiej strony po wojnie w aktach USC wszystkie nazwiska, również te niemiecko brzmiące spolszczano. W świetle powyższego, tam, gdzie tego nie zweryfikowano, przyjęto pisownię nazwisk zgodnie z załączonym do akt wydrukiem książki adresowej Miechowic, wydanej w 1937 r. a pozyskanej ze zbiorów Śląskiej Biblioteki Cyfrowej.

W chwili obecnej istnieją obiektywne przyczyny uniemożliwiające dokonanie dalszych ustaleń w niniejszym śledztwie. Od chwili popełnienia zbrodni będących przedmiotem niniejszego śledztwa minęły ponad 62 lata. W okresie tym problem zabójstw osób spośród ludności cywilnej, jakich dokonywali wkraczający na teren Górnego Śląska Czerwonoarmiści był tematem, którego nie wolno było poruszać. W okresie do 1989 r. Polska znajdowała się w określonej sytuacji geopolitycznej, która nie sprzyjała podnoszeniu tych okoliczności. Dopiero zmiany ustrojowe jakie nastąpiły po tym czasie, a w szczególności stworzenie struktur śledczych Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w oparciu o stawę z dnia 18 grudnia 1998 r. umożliwiły dokonanie oceny prawnej tego typu zbrodni.

Zgodnie z art. 5 obowiązującego kodeksu karnego, art. 3 kodeksu karnego z 1969 r. i art. 4 kodeksu karnego z 1932 r., ustawę karną polską stosuje się do sprawcy, który popełnił czyn zabroniony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (odpowiednio PRL i Państwa Polskiego). W ramach porządku terytorialnego ustalonego przed wybuchem II wojny światowej, tj. na dzień 31 sierpnia 1939 r. Miechowice stanowiły terytorium III Rzeszy. Nowy ład graniczny zaistniały po II wojnie światowej nie został prawnie usankcjonowany bezpośrednio po zakończeniu działań wojennych. Sprawę tę odkładano do regulacji, które miały zaistnieć wraz z pokojem kończącym II wojnę św. Faktycznie jednak zmiany polityczne jakie zaistniały w koalicji antyhitlerowskiej po 1946 r. powodujące zjawisko izolacjonizmu nazywane „żelazną kurtyną” w stosunku do polityki sowieckiej uniemożliwiły

zwołanie konferencji pokojowej ostatecznie przesadzającym o kształcie powojennych granic. Doraźne rozwiązania dotyczące granicy zachodniej zostały podjęte w wyniku układu zawartego między rządem PRL a rządem NRD w Zgorzelcu w 1950 r. Fakt podziału Niemiec przesądzał jednak jedynie o częściowym reprezentowaniu interesu niemieckiego przez NRD. Tym samym ustalenia te nie były wiążące dla drugiego Państwa Niemieckiego NRF. Układ z zachodnioniemieckim państwem dotyczący między innymi granic zachodnich Państwa Polskiego został zawarty dopiero w grudniu 1970 r. w Warszawie. Na obszar Górnego Śląska (polskiego i niemieckiego) w styczniu i lutym 1945 r. wkraczała Armia Czerwona, a w ślad za nią administracja polska przejmowała kontrolę nad tymi terenami.

W ramach oceny prawnej czynów będących przedmiotem niniejszego śledztwa należy stwierdzić, iż stanowiły one w czasie ich popełnienia i stanowią obecnie zabójstwa oraz gwałty będące zbrodniami przeciwko ludzkości oraz zbrodnie wojenne - w rozumieniu ustawy z dnia 18 grudnia 1998 roku o *Institucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu* (Dz. U. Nr 155 poz. 1016 z późn. zm.). Artykuł 3 tej ustawy zawiera definicję zbrodni przeciwko ludzkości stanowiąc, iż są nimi w szczególności zbrodnie ludobójstwa w rozumieniu *Konwencji w sprawie zapobiegania i karania zbrodni ludobójstwa*, przyjętej w dniu 9 grudnia 1948 r. (Dz. U. z 1952 r. Nr 2, poz. 9 i 10 i Nr 31, poz. 213 oraz z 1998 r. Nr 33, poz. 177), a także inne poważne prześladowania z powodu przynależności osób prześladowanych do określonej grupy narodowościowej, politycznej, społecznej, rasowej lub religijnej, jeżeli były dokonywane przez funkcjonariuszy publicznych albo przez nich inspirowane lub tolerowane. Zgodnie z art. II tej konwencji ludobójstwem są następujące czyny popełnione w zamiarze zniszczenia w całości lub w części grup narodowych takich jak zabójstwa, spowodowanie poważnego uszkodzenia ciała, rozstroju zdrowia psychicznego, rozmyślnego stworzenia warunków życia obliczonych na spowodowanie całkowitego lub częściowego wyniszczenia. Kolejnym ważnym aktem prawa międzynarodowego, który określa czyny popełnione w ramach masowego, świadomego i systematycznego ataku na ludność cywilną jako zbrodnie przeciwko ludzkości jest Rzymski Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego z 17 lipca 1998 r. W art. 7 ust. 1 pkt g wskazane jest między innymi zgwałcenie jako zbrodnia przeciwko ludzkości. Również na takim stanowisku stoją Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego dla b. Jugosławi jak i Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego dla Rwandy. W kodeksie karnym z 1932 r. gwałt był spenalizowany w art. 204 kk, a jego postać kwalifikowana w art. 212 kk. W obecnie obowiązującym kodeksie karnym inkryminowane zachowanie wyczerpuje znamiona art. 197 kk. W czasie wojny gwałty stały się zamierzonymi jej aktami, których celem było upokorzenie i zastraszenie atakowanych społeczności.

Ratyfikowana przez Polskę Konwencja o niestosowaniu przedawnienia wobec zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ dnia 26 listopada 1968 r. stanowi, iż zbrodnie przeciwko ludzkości nie przedawniają się.

Opisane zachowania żołnierzy Armii Czerwonej stanowią więc zbrodnie przeciwko ludzkości, których kwalifikacja prawna opiera się na przepisach art. 123 § 1 pkt 4 kodeksu karnego z 1997 roku, natomiast gwałtów na art. 197 § 1 i 2 tegoż kodeksu.

W trakcie trwania II wojny światowej zasady prowadzenia działań wojenny, a w szczególności sposób traktowania ludności cywilnej ustalały trzy Konwencje Haskie – w szczególności Konwencja dotycząca praw i zwyczajów wojny lądowej. (Dz. U. z dnia 10 marca 1927 r.) oraz stanowiący do niej aneks Regulamin. W myśl tego Regulaminu nakazane było określone traktowanie ludności cywilnej i jeńców. W chwili obecnej należy brać pod uwagę postanowienia czterech Konwencji Genewskich z 1949 r.

- Konwencji I o polepszeniu losów rannych i chorych w armiach czynnych;
- Konwencji II o polepszeniu losów rannych, chorych i rozbitków sił zbrojnych na morzu;
- Konwencji III o traktowaniu jeńców wojennych;
- Konwencji IV o ochronie osób cywilnych podczas wojny.

Kwestią nie budzącą wątpliwości jest fakt, że pozbawianie życia człowieka jest zabronione przez kodeks karny – jest to zbrodnia przewidziana przez wszystkie polskie kodeksy karne obowiązujące w XX wieku.

Jednocześnie specyfika ochrony życia ludzkiego w trakcie trwania działań zbrojnych oraz w okresie bezpośrednio po nim została uregulowana przez normy prawa międzynarodowego.

Zachowania żołnierzy Armii Czerwonej polegające na dokonywaniu zabójstw cywilnych mieszkańców Miechowic i okolic penalizowane są w art. 123 § 1 kk z 1997 r. Przewidziane w tym artykule zbrodnie należą do zbrodni wojennych, mających za przedmiot ochrony ustalony przez prawo międzynarodowe porządek prawny. Podobnie jak pozostałe zbrodnie wojenne przewidziane w Rozdziale XVI „Przestępstwa przeciwko pokojowi, ludzkości oraz przestępstwa wojenne” cytowanego kodeksu charakteryzują się podwójną bezprawnością. Polega ona na tym, że czyny te naruszają istniejący porządek prawny w danym państwie jak i ustanowiony przez normy prawa międzynarodowego.

Tak więc, przedmiotem ochrony tego przestępstwa jest z jednej strony życie, zdrowie i wolność człowieka, z drugiej zaś międzynarodową zasadą prawa humanitarnego, mającego na celu ochronę ludności cywilnej w trakcie działań wojennych.

Jednocześnie ustalenia śledztwa wskazują, że żołnierze Armii Czerwonej wkraczający na teren Miechowic – a więc, terenu ówczesnej III Rzeszy traktowali całą tamtejszą ludność

jako niemiecką. Tego typu zachowania jak nieograniczone morderstwa: zabijanie ludzi, kradzieże i niszczenie mienia, gwałcenie kobiet wynikały właśnie z tego faktu. Jest faktem powszechnie znanym, iż istniało ciche przyzwolenie władz radzieckich na powzięcie odwetu na ludności niemieckiej za faktyczne i rzekome zbrodnie jakich mieli się dopuścić żołnierze niemieccy na terenie Związku Radzieckiego.

Takie czyny opisane w sentencji umorzenia, których dopuścili się radzieccy żołnierze są obecnie ścigane na podstawie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, co wynika z przyjęcia, że stanowią one zbrodnie przeciwko ludzkości określoną w art. 3 ustawy. Stanowi on, że „Zbrodniami przeciwko ludzkości są w szczególności zbrodnie ludobójstwa w rozumieniu Konwencji w sprawie zapobiegania i karania zbrodni ludobójstwa, przyjętej w dniu 9 grudnia 1948 r. (Dz. U. Z 1952 r. Nr 2, poz. 9 i 10 i Nr 31, poz. 213 oraz z 1998 r Nr 33, poz. 177), a także inne poważne prześladowania z powodu przynależności osób prześladowanych do określonej grupy narodowościowej, politycznej, społecznej, rasowej lub religijnej, jeżeli były dokonywane przez funkcjonariuszy publicznych albo przez nich inspirowane lub tolerowane.”

W toku niniejszego śledztwa nie zdołano ustalić bezpośrednich sprawców zbrodni opisanych w sentencji i wobec wyczerpania istniejących źródeł dowodowych oraz braku dalszych źródeł pozwalających na ustalenie tożsamości świadków w związku z powyższym postępowanie należy umorzyć na podstawie art. 322 §1 kpk.

W tym stanie rzeczy postanowiono jak w sentencji.

**Prokurator Oddziałowej Komisji
Ścigania Zbrodni przeciwko
Narodowi Polskiemu w Katowicach**

Ewa Koj

Lista osób pochowanych w grobie masowym

Lp.	Nazwisko imię	Data i miejsce urodzenia	Miejsce śmierci	Miejsce zamieszkania	Data śmierci
1.	Bednarek Stanisław robotnik przymusowy	12.1.1921 Izbicka	Braustrasse 16 (Hutnicza)	Izbicka	25.01.
2.	Bednarek Zygmunt robotnik przymusowy	1.4.1918 Izbicka	Braustrasse 16 (Hutnicza)	Mokra	25.01
3.	Benna Dominik	4.8.1890 Pawonkow	Przy lesie	Holteistr 3 Michaloka 3	27.01
4.	Bergmann Reinholdt	29.10.1911 Miechowice	Szyb północny	Braustrasse 23 (Hutnicza)	27.01
5.	Bienek Franz	26.5.1896 Alt Replen	Przy lesie	Michaloka 3 Holteistr 3	27.01
6.	Bociąga Stefan robotnik przymusowy	27.3.1920 Zalesiaki	Braustrasse 16 (Hutnicza)	Robotnik przymusowy	25.01
7.	Bock Herbert	13.4.1929 Miechowice	Przy lesie	Stolarzowicka 16 Stillersfelderstr 16	27.01
8.	Bock Winzent	4.4.1904 Sensenberg	Przy lesie	Stolarzowicka 16 Stillersfelderstr 16	27.01
9.	Brich Johann	23.2.1915 Miechowice	Przy lesie, Stolarzowicka	Cmentarna 4 Friedhofstr. 4	27.01
10.	Czaja Peter	30.5.1893 Dobrodzień	Kunastrasse 6	Kunastrasse 10 (J. Elsnera)	26.01.
11.	Czaja Heinrich	1.5.1923 Miechowice	Kunastrasse 8 (J. Elsnera)	Kunastrasse 8 (J. Elsnera)	27.01.
12.	Drzysga Georg	14.5.1914 Miechowice	Na posesji Muschola	Hindenburgstr 88 (J. Frenzla)	27.01.
13.	Drzysga Josef	19.2.1880 Miechowice	Na posesji Muschola	Hindenburgstr 88 (J. Frenzla)	27.01
14.	Drzysga Richard	5.3.1910 Miechowice	Na posesji Muschola	Hindenburgstr 88 (J. Frenzla)	27.01.
15.	Fabry Ingrid	11.08.1939 Miechowice	Tiele Wincklerstrasse 44	Tiele Wincklerstrasse 44	28.01
16.	Fabry Maria	32 lata Oberhausen	Tiele Wincklerstrasse 44	Tiele Wincklerstrasse 44	28.01
17.	Fabry Sieglinde	30.05.1941	Tiele Wincklerstrasse 44 Racjonalizatorów	Tiele Wincklerstrasse 44	28.01
18.	Fabry Wilhelm	38 lat	Tiele Wincklerstrasse 44	Tiele Wincklerstrasse 44	28.01
19.	Fritsch Jozef	1.3.1905 Miechowice	Przed domem	Reptowska 4 Reptenerstr 4	28.01
20.	Gaidas Emanuel	23.3.1889 Bytom	Przed domem	Dąbrowskiego 4 Blücherstr 4	27.01.
21.	Gawenda Peter	18.4.1914	Hindenburgstr.	Kołątaja 31	25.01

		Miechowice	Przed zamkiem przed sklepem Spak,	Skaletzstr 31	
22.	Gawron Anna		W łózku	Martinauerstr 1	
23.	Grobosch Paul	16.4.1913 Miechowice	Przy lesie	Hindenburgstr 82 (J. Frenzla)	27.01.
24.	Grüner Johann	? Bytom	Przy lesie	Dąbrowskiego 5 Blücherstr 41	27.01
25.	Grutza Dominik	19.12.1902 Miechowice	W domu	3 maja 1 Neue Pfarrstr 1	26.01.
26.	Gryska Johann	26.6.1903 Miechowice	Przy lesie	Stolarzowicka 16 Stillersfelderstr 16	27.01.
27.	Halor Josef	21.3.1903 Kalinów	W domu	Hindenburgstr 80b (J. Frenzla)	26.01
28.	Hardus Julia				
29.	Heisig Alfons	6.3.1899 Krzyżanowice	Przy lesie	Cmentarna 4 Friedhofstr str 4	27.01.
30.	Herda Paul	18.11.1901 Miechowice	Przy lesie	Reptowska 45 Reptenerstr 45	27.01
31.	Herma Oskar	17.12.1906 Miechałkowice	Przed domem	Dąbrowskiego 4	27.01.
32.	Hylla Wilhelm	1.11.1911 Miechowice	Przy lesie	Reptenerstr 38 Reptowska 38	27.01
33.	Jahn Alois	8.2.1903 Głubczyce	W domu	Stolarzowicka 16 Stillersfelderstr 16	27.01
34.	Janta Alois	29.7.1906 Miechowice	Przed domem	Reptowska 4 Reptenerstr 4	26.01
35.	Jarosch Heinrich	21.10.1905 Bujaków	Szyb północny	Braustrasse 23 (Hutnicza)	27.01. 26.01
36.	Jarzombek Alois	25.11.1901 Miechowice	Na podwórku Bonka ?	Michaloka 3 Holteistr 3	27.01.
37.	Jendryschik Konrad	26.11.1914 Miechowice	Przy lesie stolarzowicka	Reptowska 38 Reptenerstr 38	27.01
38.	Kaliga August	18.2.1879 Miechowice	Przed domem	Reptowska 41 Reptenerstr 41	27.01
39.	Kałuża Emanuel	20.12.1904	W domu	Plac Szpitalny 3	27.01
40.	Kawczyk Emanuel	14.3.1913 Miechowice	Przy cmentarzu ewangelickim	Braustrasse 14 (Hutnicza)	27.01
41.	Kawczyk Franz	21.11.1910 Miechowice	Hindenburgstr Przed domem Szolicha	Braustrasse 16(Hutnicza)	27.01
42.	Kintzer Alois	25.8.1896 miechowice	Przy lesie	Michaloka 3 Holteisrt 3	27.01
43.	Kintzer Erich	5.7.1929 Miechowice	Przy lesie	Michaloka 3 Holteistr 3	27.01
44.	Koida	Kobieta o bliżej		??	

		nieustalonej tpzsamości			
45.	Kolassa Alois	1.6.1910 Miechowice	Na podwórzu Lazarettstr 27	Wolnego 11 Lazarettstr 27	27.01
46.	Konietzny Thomas	11.9.1905 Miechowice	Nimschachsach t	Hindenburgstr 82 (J. Frenzla)	27.01.
47.	König Johann	8.4.1892 Miechowice	Na Schillerstr Barlickiego	Reptenerstrasse Reptowska 3	27.01
48.	Korus Paul	12.11.1913 Miechowice	Przy lesie droga do Stolarzowic	Reptowska 41 Reptenerstr 41	27.01
49.	Kotynia Jan robotnik przymusowy	26.1.1920 Sadowice	Braustrasse 16 (Hutnicza		25.01
50.	Kozlik Alfred	21.4.1909 Miechowice	Przy lesie	Stolarzowicka 16 Stillersfelderstr 16	27.01
51.	Krajczy Walter	1.4.1902 Miechowice	Prze domem (ew)	Andersa 33 Kirchstr 33	29.01
52.	Kusch Robert	6.8.1901 Miechowice	Przy domu Bonka Stolarzowicka	Styczyńskiego Kubothstr 13	25.01.
53.	Kutzera Franz	13.9.1907 Zabrze	W podwórzu lazarettstr	Wolnego 16 Lazarettstr 16	26.01.
54.	Kwiotek Franz	4.10.1883 Miechowice	Przy lesie	Reptowska 10 Reptenerstr 10	27.01
55.	Kwiotek Helmut	14.4.1929 Miechowice	Na podwórzu Stillersfelderst 8	Stolarzowicka 42 Stillersfelderstr 8	27.01
56.	Kwiotek Paul	25.8.1905 Miechowice	Na podwórzu Stillersfelderst 8	Stolarzowicka 41 Stillersfelderstr 8	27.01
57.	Ledwon Stefan	23.12.1891 Miechowice	Przed domem	Reptowska 4 Reptenerstr 4	26.01
58.	Macalla Franz	23.03.1893 Miechowice	Przy lesie	Stolarzowicka 20 Stillersfelderstr 20	27.01.
59.	Mantat Eugeniusz robotnik przymusowy	2.09.1926 Zalesiaki	Braustrasse 16 (Hutnicza		25.01
60.	Mateja Jan robotnik przymusowy	8.06.1913 Sarowice	Braustrasse 16 (Hutnicza		25.01
61.	Maxisch Josef	19.02.1990 Bytom	Szyb północny	Daleka 20 Fasanenstr. 20	27.01 26.01
62.	Merkel Johann	20.10.1903 Miechowice	Przy lesie	Stolarzowicka 16 Stillerfelder str 16	27.01
63.	Miczka Stefan	26.12.1913 Miechowice	Za Krojem	Reptowska 23 Reptenerstr 24	27.01
64.	Musiol August	5.6.1909 Miechowice	Nordschacht	Stolarzowicka 36 Stillerfelderstr 36	27.01
65.	Myrta Adam	15.1.1919 Biała Góra	Przy lesie	Miechowice (robotnik) Wetterschacht Szyb Zachodu	27.01
66.	Myrta Jan	4.8.1924 Biała	Przy lesie	Miechowice	27.01

		Góra		(robotnik?) Wetterschacht	
67.	Nosek Edeltrauda		??	Hutnicza 12	24.01
68.	Nowak Rudolf	15.3.1873 Zabrze	W domu przez odłamek granatu (sam) ??	Hindenburgstr 82 (J. Frenzla)	28.01 25.01
69.	Plonka Herrman	12.10.1903 Czeladź	Przy lesie stolarzowicka	Cmentarna 4 Friedhoffstr 4	27.01.
70.	Popczyk Ignaz	28.7.1901 Miechowice	Przy lesie, stolarzowicka	Schillerstr 3	27.01
71.	Reier Oswald	16.12.1898 Miechowice	Przy lesie	Reptowska 38 Reptenerstr 38	27.01
72.	Reinhold Emil	12.1.1903 Miechowice	Przy lesie, Stilerfeldstr	Piastowska 41 Hermannstr 41	27.01.
73.	Respondek Józef	8.2.1928	W domu Czoka Daleka 2 (Fasaneriest	Daleka 20	27.01
74.	Rogon Konrad	17.2.1910 Lipine	Sklep kaiser	Hutnicza 16 a	27.01
75.	Rohner Alfons	21.1.1905 Zabrze	Przy lesie	Reptowska 38 Reptenerstr 38	27.01
76.	Rozek Johann	4.6.1901 Miechowice	W podwórzu	Elsnera 3 Kunastr 3	27.01
77.	Schikora Paul	23.6.1911 Stolarzowice	Koło ogrodu Bąkowej	Styczyńskiego Kubotstr 13	25.01
78.	Schittek Klemens	16.11.1897 Miechowice	Szyb północny	Wolnego 27 Lazartettstr 27	25.01.
79.	Schüller Johann	1.12.1871 Szopienice	Fasanenstr. K.Jarzombka	Daleka Fasaneriestr 7	27.01
80.	Sczerba Vincent	13.11.1889 Stolarzowice	Na stolarzowickiej	Reptowska 31 Reptenerstr 31	27.01
81.	Seeman Karl (ew0	8.1.1921 Miechowice	Moniuszki	Moniuszki Bruckner Weg 3	27.01 28.01.
82.	Segeth Johann	5.11.1899 Bitsków	Przed domem	Ogrodowa 24 Gartenstr. 2	27.01.
83.	Skrzipuletz Wiktor	19.7.1892 Miechowice	Przy lesie, stolarzowicka	Braustrasse 16 (Hutnicza	27.01.
84.	Skupin Georg	29.4.? Schlesiengrube	Na drodze do Rokitnicy (na koplane?)	Braustrasse 16 (Hutnicza	27.01
85.	Smuda Josef	16.9.1903 Karb	Przy lesie	Cmentarna 4 Friedhofstr 4	27.01.
86.	Sotor Johann	25.6.1918 Miechowice	Na korytarzu domu	Stolarzowicka 10 Fasaneriestr 2	27.01.
87.	Sotor Josef	28.7.1928 Miechowice	Na podwórzu	Stolarzowicka 10 Stillerfelderstr 10	27.01
88.	Sotor Wilhelm	21.4.1987	samobójstwo	Stolarzowicka 10	27.01.

		Miechowice		Stillerfelderstr 10	
89.	Spachowski Willibald	3.12.1910 Szombierki	Na podwórzu	wolnego 27, Lazaretstr 27,	27.01
90.	Sperling Emil	20.11.1913 Miechowice	Przy lesie	Piastowska 41 Hermannstr 41	27.01.
91.	Sperling Karl	25.1.1891 Górniki	Przy lesie	Piastowska 41 Hermannstr 41	27.01
92.	Spiewok August	26.8.1901 Miechowice	Przy lesie	Stolarzowicka 20 Stillerfelderstr 20	27.01.
93.	Szyński Ignacy	26.7.1908 Kłobuck	Braustrasse 16 (Hutnicza)	Miechowice (robotnik)	25.01
94.	Wagenknecht Teofil	25.3.1877	Za domem	Reptowska 5 Reptenerstr 5	27.01
95.	Woitalla Alfons	17.8.1910 Miechowice	Przy lesie	Opolska 41 Hermannstr 41	27.01
96.	Wycisk Ignaz	24.10.1906	Sklep Kaiserkafe	Braustrasse 16 b (Hutnicza)	27.01
97.	Wyppler Alois	18.7.1921 Miechowice	Na ulicy Reptowskiej	Reptowska 34 Reptenerstr 34	27.01
98.	Wywiol Josef	6.9.1903 Miechowice	Na drodze do Rokitnicy	Hutnicza16 Braustr 16	27.01
99.	Zawislak Karl	12.1.1886 Miechowice	W domu	Braustrasse 7 (Hutnicza)	26.01
100.	Zorzytzki Stanisław			Kirschstr 16	

